

Галаган В. І., Балацька О. О.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ТА ОБШУКУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВА НА ОБ'ЄКТАХ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті розглянуто особливості підготовки та порядок проведення огляду та обшуку під час розслідування шахрайства на об'єктах залізничного транспорту. Встановлено негативні фактори, що впливають на ефективність проведення огляду під час розслідування шахрайства на об'єктах залізничного транспорту. До них належить швидкоплинність обстановки в умовах, коли особа, яка вчинила шахрайство, може швидко зникнути в потязі чи на вокзалі, та відсутність у правоохоронних органів об'єктивної можливості швидко відреагувати на факти вчинення шахрайства. Тож у разі проведення огляду місця події рекомендовано застосувати безперервний відеозапис процесу проведення огляду з метою суттєвого зменшення часу проведення огляду.

Висвітлено низку особливостей тактичних прийомів проведення обшуку та особистого обшуку. Рекомендовано в усіх випадках проведення обшуку вилучати щоденники, листи, листування підозрюваного, записні книжки, блокноти, записки, фотокартки, а також предмети, вилучені чи обмежені законом у цивільному обігу. Під час подальшого розслідування такі предмети можуть бути пред'явлені для впізнання, направлені для дослідження під час проведення експертиз тощо.

Ключові слова: шахрайство, вокзал, потяг, предмети злочинного посягання, знаряддя вчинення злочину, огляд, обшук, слідчий, доказування.

У державі повинна діяти ефективна система правоохоронних органів, основним завданням яких є боротьба зі злочинністю. Для кримінального провадження це означає розроблення та удосконалення фундаментальних ідей, на яких повинні базуватись правовідносини між правою державою та особистістю. Адже під час виконання визначених у ч. 1 ст. 2 КПК України завдань кримінального провадження, зокрема захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, існує значний ризик порушення прав і законних інтересів учасників кримінального провадження, застосування примусу під час проведення процесуальних дій. На особливу увагу в цьому аспекті заслуговує удосконалення діяльності органів досудового розслідування під час проведення таких слідчих (розшукових) дій, як огляд та обшук. Саме від того, наскільки правильно і цілеспрямовано вони будуть проведені, залежить ефективність кримінального провадження в цілому.

Питання проведення огляду та обшуку не нове в літературі з кримінального процесуального права та криміналістики. Істотний внесок у його вивчення зробили відомі вчені України та інших держав: В. П. Бахін, А. Ф. Волобуєв, С. Ф. Денисюк, М. І. Снікеєв, Н. І. Клименко, О. Н. Колесниченко, В. П. Колмаков, В. О. Коновалова,

В. П. Крючков, В. С. Кузьмічов, Є. Д. Лук'янчиков, І. Х. Максудов, С. П. Митричев, Д. О. Турчин, М. В. Салтєвський, П. В. Цимбал, В. Ю. Шепітько, І. М. Якимов та ін. Проте в працях зазначених науковців здебільшого звертається ґрунтовна увага на загальні питання проведення огляду місця події та інші види огляду, їхні методи, способи, стадії, окремі рекомендації щодо характерних місць пошуку певних видів слідів залежно від виду злочину, способу його вчинення. Водночас залишилися не дослідженими особливості проведення огляду та обшуку під час розслідування кримінальних правопорушень на об'єктах залізничного транспорту, що мають свою відчутну специфіку.

З огляду на зазначене висвітлення процесуального порядку і тактичних прийомів проведення огляду та обшуку на об'єктах залізничного транспорту, аналіз етапів їх проведення, фіксації одержаних результатів у протоколах як процесуальних джерел доказів, встановлення негативних факторів, що впливають на ефективність проведення огляду та обшуку під час розслідування аналізованих кримінальних правопорушень, потребують свого детального й ґрунтового дослідження.

Згідно з ч. 1, 3 ст. 214 КПК України, досудове розслідування розпочинається з моменту

внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань слідчим, прокурором невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. До внесення відомостей до реєстру в невідкладних випадках може бути проведений лише огляд місця події, після завершення якого вносяться відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Отже, *огляд* визначено як невідкладну слідчу (розшукову) дію, зволікання з проведенням якої може спричинити несприятливі наслідки – знищення чи пошкодження матеріальних слідів, що завжди залишаються на місці події. Мистецтво слідчого полягає у відшуканні цих слідів, їх фіксації й вилученні, для того щоб у подальшому їх використовувати під час доказування.

Проведенню огляду присвячено ст. 237 КПК України. Водночас у цій процесуальній нормі фактично відсутнє унормування його процесуального порядку, а лише зазначено низку положень щодо видів огляду (ч. 1), складу учасників (ч. 3), умов (ч. 4, 6), за яких проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення злочину.

Одним із найскладніших видів огляду є огляд місця події, оскільки від своєчасності та якості його проведення залежить ефективність кримінального провадження загалом. Під місцем події розуміється приміщення або місцевість, де вчинено злочин або де є матеріальні сліди, пов'язані з подією злочину. Необхідність невідкладного проведення огляду пояснюється можливістю отримання інформації про обставини події в первинному, незміненому стані, оскільки будь-яке зволікання спричинює втрату речових доказів, зміну слідової картини. Крім цього, безпосередньо під час огляду існує реальна можливість оперативно дослідити механізм вчиненого злочину, висунути типові криміналістичні версії, отримати необхідну інформацію про осіб, які його вчинили, організувати їх розшук, спрогнозувати проведення інших слідчих (розшукових) дій, спрямованих на встановлення всіх обставин вчиненого злочину.

Огляд місця події під час розслідування шахрайства на об'єктах залізничного транспорту є доволі складною дією як з процесуального, так і з тактичного погляду. Її основним змістом є те, що слідчий з метою встановлення слідів злочину чи речових доказів безпосередньо сприймає,

досліджує, фіксує, оцінює і вилучає об'єкти на місцевості або в приміщенні, де він виявив ознаки злочину. До таких об'єктів, відповідно до ч. 5, 7 ст. 237 КПК України, належать речі й документи, які мають значення для кримінального провадження, речі, вилучені з обігу, а також речі та документи, що не належать до предметів, які вилучені законом з обігу та вважаються тимчасово вилученим майном.

Своєчасне, повне та всебічне проведення огляду дає змогу з'ясувати обстановку вчинення злочину та інші обставини, що мають значення для кримінального провадження, визначити межі місця події та встановити його співвідношення з місцем вчинення злочину. У низці випадків місце події є одночасно і місцем вчинення злочину. Проте ці місця можуть бути різними (зокрема, коли шахрайство було вчинено в одному місці, а виявлено його в іншому – наприклад, коли людині передали будь-який предмет як «речову ляльку» на залізничному вокзалі, а потерпілий виявив факт шахрайства щодо нього вже в потягу або в іншому місці). У таких випадках в одних матеріалах досудового розслідування може бути два чи більше місць події і всі вони, по мірі їх виявлення, підлягають огляду. Під час їх проведення основну увагу приділяють встановленню саме місця вчинення злочину, яке є найбільш інформативним для пошуку матеріальних слідів злочину та виявлення осіб, які мають відомості про обставини розслідуваного або іншого аналогічного злочину (інші потерпілі, свідки, зокрема очевидці тощо). Проводячи огляд саме на місці вчинення злочину, слідчий має реальну нагоду відшукати, зафіксувати й вилучити знаряддя вчинення злочину, підроблені грошові купюри, несправжні мобільні телефони чи ті з них, з яких шахрай начебто здійснював телефонні дзвінки тощо.

Суттєвою особливістю огляду місця події на об'єктах залізничного транспорту, на яку слід зважати, є постійний брак часу для швидкого прибуття групи на місце проведення огляду, оскільки динамічний потік людей несвідомо впливає на обстановку вчинення злочину і змінює її чи спотворює. Особливо актуальним є своєчасне проведення огляду й складання необхідних процесуальних документів під час вчинення шахрайства в потягу. Але це не завжди можливо за умови відсутності нині в потягах працівників правоохоронних органів, відповідальних за дотримання громадського порядку. Раніше, відповідно до наказу від 28 липня 1994 року № 404 «Про затвердження Статуту патрульно-постової служби міліції України», що

нині є чинним, незважаючи на ліквідацію міліції та створення поліції, працівники міліції з цією метою супроводжували пасажирські потяги. Однак вони належали до сержантського складу, а якщо серед них були офіцери, то за посадою відповідно до КПК України вони не мали повноважень проводити огляд і за його результатами складати протокол. Ці особи могли лише попередити й припинити злочин, але факт шахрайства мали фіксувати слідчі на першій на шляху руху потяга станції, до якої він прибуває згідно із затвердженим розкладом. Починаючи з квітня 2013 р., «...українські потяги позбавили присутності в них правоохоронців (тоді – міліції) для забезпечення громадського порядку. В “Укрзалізниці” таке рішення пояснили просто – тримати міліціонерів у потягах нерационально. Адже показники їхньої роботи були вкрай низькими – іноді всього кілька складених за рік адмінпротоколів. І то – за паління, яке, як відомо, в потягах під заборону. Функції з охорони правопорядку фактично переклали на провідників та начальника потяга, а правоохоронців обіцяли підключати в разі виникнення позаштатної ситуації» [1].

Зважаючи на зазначене, у разі вчинення шахрайства в потягу під час його руху час, необхідний для прибуття слідчо-оперативної групи й проведення огляду місця події, ще збільшується. Ускладнює ситуацію й те, що зупинки на станціях потяга, особливо далекого сполучення, тривають близько 10–20 хвилин. Цього часу слідчому елементарно бракує для якісного проведення огляду відповідно до визначеного КПК України процесуального порядку і криміналістичних рекомендацій. Як наслідок – непоодинокими є випадки неякісного проведення огляду та невиконання його завдань, пов'язаних із пошуком, виявленням, фіксацією, вилученням матеріальних слідів злочину та встановленням важливих обставин його механізму.

Інша складність виникає під час фіксації огляду місця події на залізничному вокзалі, де постійний потік людей. Звільнити певну територію вокзалу для проведення огляду практично неможливо, у зв'язку з чим втрачаються важливі сліди перебування шахрая на місці події. Крім цього, під час проведення огляду можуть бути виявлені пасажири, які є свідками і мають певну інформацію про подію злочину. Проте згодом викликати таких осіб до слідчого для уточнення їхніх первинних показань практично неможливо через їх небажання прибути за викликом чи надання неправдивих анкетних даних про себе. У цьому випадку втрачається

важливий час для приводу свідків, виконання якого не сприяє встановленню з ними психологічного контакту й подальшому якісному проведеному їх допиту в безконфліктній ситуації.

Під час вчинення шахрайства утворюються як матеріальні, так і ідеальні відображення. Тому місце події доречно оглядати за участю потерпілого, оскільки він допоможе уточнити, де саме перебували учасники події, яку саме територію потрібно оглядати для встановлення обставин, що мають значення для досудового розслідування [2, с. 191]. Потерпілий як цивільна особа не завжди володіє правильною термінологією, що зайвий раз свідчить на користь його присутності на місці події та пояснення слідової картини під час її фіксації. Саме потерпілий може вказати, які сліди належать шахраю, які речі чи предмети він викинув чи випадково залишив під час вчинення злочину, а які з них належать стороннім особам і витратити час на їх дослідження немає жодної потреби. Якщо в потерпілого залишилися предмети шахрайства (грошова або речова «лялька», фальшиві коштовності тощо), вони підлягають негайному огляду і вилученню, а за потреби – призначенню для їх дослідження необхідних експертиз за ухвалою слідчого судді відповідно до ч. 1 ст. 242 КПК України.

Складність розслідування шахрайства, вчиненого на об'єктах залізничного транспорту, полягає ще й у тому, що доволі часто потерпілі, маючи квитки на потяг, їдуть з дітьми, з великою кількістю особистих речей. За таких обставин вони не бажають залишатися на вокзалі для більш детального пояснення події шахрайства, а повноважень щодо їх затримання в цьому конкретному випадку в працівників поліції немає.

Під час огляду місця події і дослідження слідів шахрайства на об'єктах залізничного транспорту виникає також необхідність огляду виявлених документів. Цей вид огляду проводять з метою виявлення та фіксації ознак злочину, що в подальшому дозволить вважати документи речовими доказами або встановити за змістом документа відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставини, що встановлюють під час кримінального провадження. Порядок огляду документа має свої особливості. Під час детального огляду документа не можна використовувати технічні засоби, прийоми і методи, які можуть його пошкодити або змінити. З документами треба поводитись обережно, для того щоб не пошкодити або знищити сліди злочинця і не залишити свої. Оглядають документ при природному або гарному штучному освітленні під різними кутами зору. Під час огляду

застосовуються лупи, світлофільтри, електронно-оптичні перетворювачі. Перегинати документ можна лише за старими складками, не слід надавати його під час огляду дії високої температури, надто яскравого освітлення і вологи. Документ-письмовий доказ підшивається до матеріалів звичайним способом, і на нього наноситься порядковий номер аркуша, а документ-речовий доказ вміщується в конверт, який підшивається з проставленням на ньому порядкового номера аркуша [3, с. 167–168].

Основним способом фіксації результатів проведеного огляду місця події є складання протоколу, що вимагає додержання певних вимог. Протокол має бути повним, містити детальний опис виявлених слідів, інших обставин злочину, відображати все, що було вилучене та за яких обставин. Понятих, які засвідчують правильність складання протоколу, краще обирати з числа або працівників вокзалу, або бригади потяга з метою уникнення подальших труднощів їх допиту як свідків відповідно до абзацу четвертого ч. 7 ст. 223 КПК України. Огляд під час розслідування аналізованих злочинів може бути проведений і без понятих за умови застосування, відповідно до абзацу першого зазначеної норми цього Кодексу, безперервного відеозапису процесу його проведення. Саме в такий спосіб доцільно фіксувати обстановку на місці події під час проведення його огляду на проміжній станції, де зупинка триває від кількох хвилин до кількох десятків хвилин. Однак, якщо є потреба оглянути житло чи інше володіння особи, ця дія має бути проведена за участі понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування (абзац другий ч. 7 ст. 223 КПК України).

Серед додаткових способів фіксації найпоширенішими є застосування фотозйомки чи відеозапису, виготовлення схем. Фотозйомку виконують спеціалісти, які є обізнаними в цьому виді діяльності та знають, які саме об'єкти, за допомогою яких прийомів, методів чи способів слід зафіксувати відповідно до криміналістичних рекомендацій. Долучені до протоколу фотознімки, оформлені у вигляді фототаблиці, суттєво доповнюють протокол, наочно ілюструють обстановку місця події, його окремі вузли, виявлені сліди та речові докази, їхній стан та особливості.

Схеми як додаткові способи фіксації складають для графічного зображення місця події з метою кращого сприйняття його особливостей. На схемі доцільно позначити розташування потерпілого і шахрая, безпосереднє місце вчинення шахрайства, що в подальшому буде

використано під час доказування для встановлення події злочину та її окремих елементів (зокрема місця та способу його вчинення), встановлення можливих свідків події. Виготовлені схеми можуть бути загальними, що охоплюють приміщення чи значну частину місцевості, та окремими, що відображають лише місце події або його найважливішу частину (наприклад, окрему ділянку вокзалу, перону чи іншої території, де безпосередньо було вчинене шахрайство).

Щодо *обшуку*, згідно з ч. 1 ст. 234 КПК України, його проводять з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте в результаті його вчинення, а також встановлення місця знаходження розшукуваних осіб. У ч. 2 цієї ж процесуальної норми вказано, що обшук проводять на підставі ухвали слідчого судді, а у ч. 3 ст. 233 КПК України зазначено право слідчого, прокурора до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину.

Ухвалення рішення про проведення обшуку та обґрунтування у клопотанні його необхідності потребують наявності певної інформації. На підготовчому етапі проведення обшуку про місце його проведення потрібно знати: точну адресу будівлі, її призначення і розташування на місцевості; планування приміщення, наявність підсобних приміщень, балкона; наявність освітлення, його характер і достатність; наявність меблів, інших предметів обстановки, механізмів; як зачиняються двері, чи є сигналізація; яка кількість осіб, які проживають і працюють у приміщенні; наявність у будинку чи на подвір'ї собаки та інших тварин [4, с. 165]. Відомості про особу, у якої буде проводитись обшук, та осіб, що проживають із нею, а також відомості, що стосуються місця майбутнього обшуку, збирають як процесуальним шляхом, так і під час проведення оперативно-розшукових заходів. У першому випадку їх джерелом є протоколи допитів свідків, відомості, отримані під час допитів працівників житлово-комунального сервісу, довідки різних установ тощо, а в другому – заходи, проведені працівниками оперативних підрозділів, результати яких використані під час кримінального провадження. Цінність відомостей, здобутих оперативним шляхом, полягає в тому, що вони інформують слідчого про дані, що його

цікавлять, набагато раніше, ніж він зможе їх одержати процесуальним шляхом. У разі неможливості їх використання під час досудового розслідування такі відомості можуть бути використані з тактичною метою.

Обшук проводять як за місцем проживання особи, яку підозрюють у шахрайстві, так і за місцем її роботи. Цю процесуальну дію потрібно проводити в найкоротший термін після встановлення особи, яка його вчинила, з метою:

- виявлення слідів вчинення злочину;
- уникнення повного або часткового знешкодження чи приховання предметів злочинного посягання;
- запобігання втечі підозрюваного.

Від раптовості та своєчасності проведення обшуку значною мірою залежить повнота збирання доказів, а в низці випадків – відшкодування потерпілому матеріальних збитків, заподіяних злочином.

Під час проведення обшуку можливі ситуації, коли обшукуваному пропонують добровільно видати речі й предмети, вказані в ухвалі слідчого судді, на що він погоджується. Питання про те, чи потрібно в таких випадках продовжувати обшук, має тактичний характер. Проведення обшуку має бути продовжене у випадках, коли у слідчого є обґрунтоване припущення, що подальше проведення обшуку дасть змогу відшукати знаряддя підготовки до злочину, речі, здобуті злочинним шляхом під час вчинення аналогічних злочинів тощо.

Чинним КПК України прямо не передбачене повторне проведення обшуку. Потреба в цьому може виникнути у випадку, якщо перший із них не дав позитивних результатів і є підстави вважати, що розшукувані предмети могли бути не виявлені під час первинного обшуку. Такими підставами є відомості про не виявлені раніше схованки, про те, що розшукуваних об'єктів раніше не було в приміщенні, а після проведення первинного обшуку вони були туди доставлені [5, с. 556]. Однак ухвала слідчого судді на обшук житла чи іншого володіння особи, відповідно до ч. 1 ст. 235 КПК України, надає право проникнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз. Тож за потреби проведення повторного обшуку необхідно в загальному порядку звернутися до слідчого судді з відповідним клопотанням.

У всіх випадках проведення обшуку, незалежно від його призначення, доцільно вилучати щоденники, листи, листування підозрюваного, записні книжки, блокноти, записки, фотокартки, особливо групові та інші, а також усі предмети,

вилучені чи обмежені законом у цивільному обігу. Під час детального вивчення цих предметів можна отримати доволі важливу інформацію не лише про розслідуване шахрайство, а й про інші епізоди злочинної діяльності підозрюваного, зокрема про ті з них, про які раніше взагалі не було відомо.

Щодо психологічних засад обшуку, вони поєднують дві протилежні форми діяльності: робота слідчого з пошуку і виявлення об'єктів, що мають значення для справи, та прагнення обшукуваного, спрямовані на те, щоб перешкодити виявленню цих об'єктів. Домінувати має психологічна установка слідчого. На основі аналізу інформації, отриманої як процесуальним, так і оперативним шляхом, уточнення обстановки на місці проведення обшуку і особистих спостережень слідчий моделює психологічне обличчя обшукуваного і, залежно від одержаних результатів, прагне визначити, де і як він може приховати шукані об'єкти.

Майно, яке було предметом шахрайства (звичай це гроші, мобільні телефони та інші цінні речі), а також інше майно, виявлене під час обшуку, має бути оглянуте і опечатане, за потреби направлене на відповідну експертизу (криміналістичну, товарознавчу тощо). Якщо таке майно має індивідуальні ознаки, про які потерпілий зазначав під час свого попереднього допиту, його доцільно пред'явити йому для впізнання з метою ідентифікації.

Крім обшуку житла чи іншого володіння особи, під час розслідування шахрайства на об'єктах залізничного транспорту може виникнути потреба проведення обшуку особи. Чинним КПК України передбачено два таких випадки: 1) особистий обшук особи, затриманої уповноваженою службовою особою (ч. 5 ст. 208 КПК України) та 2) обшук осіб, які перебувають у житлі чи іншому володінні (абзац другий ч. 5 ст. 236 КПК України).

Обидва зазначені види обшуку можуть бути проведені після внесення відомостей до ЄРДР і початку досудового розслідування. У першому випадку йдеться про проведення особистого обшуку особи, підозрюваної у вчиненні злочину. Ця особа на момент затримання насправді вже є підозрюваною, оскільки одним із випадків її визнання підозрюваною, відповідно до ч. 1 ст. 42 КПК України, є затримання особи за підозрою у вчиненні злочину. Момент затримання визначено у ч. 1 ст. 42 цього Кодексу – коли особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному

уповноваженою службовою особою. Щоправда, виникає закономірне запитання: чи може затримати особу під час вчинення злочину чи відразу після цього стороння особа, яка не є уповноваженою службовою особою? На це запитання у ст. 207 КПК України надано позитивну відповідь. Водночас особистий обшук затриманої особи у власному розумінні цього слова не проводять. Кожна особа, яка здійснила законне затримання, зобов'язана, відповідно до ч. 1 ст. 168 цього Кодексу, одночасно з доставленням затриманої особи до слідчого, прокурора, іншої уповноваженої службової особи передати їй тимчасово вилучене майно. Факт передання тимчасово вилученого майна засвідчується протоколом, який складає зазначена уповноважена службова особа. Ці випадки проведення особистого обшуку, поза сумнівом, є діями процесуальними, вони є заходами забезпечення кримінального провадження, однак до слідчих (розшукових) дій вони не належать.

У другому випадку обшук осіб може бути під час проведення обшуку житла чи іншого володіння, якщо є достатні підстави вважати, що вони переховують при собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження. Цей вид обшуку як слідчої (розшукової) дії передбачає його проведення особами тієї самої статі в присутності адвоката, представника на вимогу такої особи. Неявка адвоката, представника для участі в проведенні обшуку особи протягом трьох годин не перешкоджає

проведенню обшуку. Хід і результати особистого обшуку підлягають обов'язковій фіксації у відповідному протоколі (абзац другий ч. 5 ст. 236 КПК України). Під час проведення зазначених видів обшуків слідчий має реальну можливість виявити й вилучити предмети злочинного посягання, зняття вчинення злочину, маскувальні пристрої тощо, які використовуватиме в подальшому під час доказування фактів шахрайства.

Висновки. Належним чином організована робота слідчого, спрямована на своєчасне та цілеспрямоване проведення огляду та обшуку, сприяє ефективному доказуванню шахрайства на об'єктах залізничного транспорту, швидкому встановленню й викриттю винних та збиранню й закріпленню в процесуальних джерелах фактичних даних про подію злочину та інші обставини, що підлягають доказуванню. До проведення огляду та обшуку слідчий має бути готовим завжди, визначати складнощі, з якими можна зіткнутися, та прогнозувати шляхи їх подолання. Головна мета проведення цих слідчих (розшукових) дій полягає у виявленні джерел доказів, до яких насамперед належать речові докази та документи. Проведення огляду та обшуку може бути успішним лише тоді, коли вони проведені повно і своєчасно, матеріальні сліди злочину виявлені, зафіксовані й вилучені для подальшої перевірки в кримінальному провадженні їх належності до розслідуваного злочину.

Список використаної літератури

1. Годован Ю. «Поліцію викликали?» : Чи безпечно сьогодні в українських потягах. URL: <https://ua.112.ua/mnenie/politsiiv-vyklykaly-khto-i-iak-zabezpechuie-bezpeku-rasazhyriv-v-ukrainskykh-poizdakh-436753.html> (дата звернення: 28.02.2019).
2. Алексейчук В. И. Осмотр места происшествия: криминалистический анализ обстановки. *Проблеми законності* : Респ. міжвід. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2004. Вип. 66. С. 188–194.
3. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т. В. Варфоломеева, В. Г. Гончаренко, В. І. Бояров [та ін.]. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 504 с.
4. Удовенко Ж. В. Криміналістика : конспект лекцій / ред. В. І. Галаган. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 320 с.
5. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. Криминалістика : учебник для вузов. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : НОРМА, 2007. 944 с.

Volodymyr Galagan, Olga Balatska

FEATURES OF REVIEWING AND SEARCHING DURING INVESTIGATION OF FRAUDULENCY ON OBJECTS OF RAILWAY TRANSPORT

The article deals with the features of the preparation and the procedure for conducting the survey and search during an investigation into the fraud in the objects of the railway transport, with their tangible characteristics compared to their conduct for other types of crimes. The authors discovered negative factors influencing on the effectiveness of the inspection during the investigation of fraud in the objects of the railway transport. They include the transience of the ambience in a situation where the person who committed the fraud can quickly disappear in the train or at the station, and the lack of the ability of police to respond quickly to the facts of committing fraud. In addition, people on the road usually have train tickets, follow children, with plenty of personal belongings, and do not want to stay at the station and give testimony about

the circumstances of the fraud. Therefore, in the case of a place review, it is advisable to use uninterrupted video recording of the review process in order to significantly reduce the time of the review.

The peculiarities of the search are highlighted and a number of tactical methods of its preparatory stage are considered. The emphasis is placed on the need to conduct a search within the shortest possible time after the identification of the person who committed it to identify traces of the crime, avoidance of full or partial neutralization or concealment of the objects of criminal encroachment, and prevention of a suspect's escape. It is recommended that, in all cases, a search be carried out to remove diaries, letters, correspondence of the suspect, notebooks, notepads, notes, photographs, especially of groups and others, as well as items withdrawn or restricted by law in civil circulation. During further investigation, such items may be presented for identification, sent for examination during expert examinations, etc.

During the fraud investigation, there may be a need for 1) a personal search of a person detained by an authorized officer and 2) a search of persons who are in the dwelling or other ownership. During these types of searches, the investigator has a real opportunity to detect and remove objects of a criminal offense, tools for committing a crime, camouflage devices, etc., which will be used later in the course of proving fraud in the objects of the railway transport.

Keywords: fraud, station, train, criminal objects assault, instrument of crime, review, search, investigator, proof.

Матеріал надійшов 03.03.2019